

Leidraad voor het onderzoek in de afdeelingen tot vaststelling van een Wetboek van Militair Strafrecht en op de Krijgstucht.

NADERE VERBETERING VAN MISSTELLINGEN in het ontwerp van wet tot vaststelling van een Wetboek van Militair Strafrecht, gelijk het luidt na de daarin bij de tweede lezing in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangebrachte wijzigingen. (Gedrukte Stukken der Eerste Kamer, Zitting 1901—1902, 42, n°. 96.)

Art. 138.

De beide laatste regels worden gelezen als volgt: „ring dier straf nog niet is verjaard”.

ADRES van de Eerste Kamer der Staten-Generaal ter beantwoording van de Troonrede.

MEVROUW!

1. De Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft met groote vreugde Uwe Majesteit te midden der Volksvertegenwoordiging zien verschijnen tot opening van de nieuwe zitting.

Het geheele Nederlandsche volk heeft gedeeld in de angstvolle zorg van den Doorluchtigen Gemaal en van de Koninklijke Moeder gedurende de dagen, dat ernstige krankheid het aan allen zoo dierbaar leven bedreigde. Het gelukkig herstel van Uwe Majesteit vervult ons met innige dankbaarheid.

2. Met voldoening vernemen wij, dat de betrekkingen van Nederland met de andere Mogendheden, blijvende wat zij waren, ook dit jaar haar zeer vriendschappelijk karakter behielden.

3. De mededeelingen van Uwe Majesteit omtrent den algemeenen toestand hier te lande wekken onze levendige belangstelling.

4. Wij waardeeren het, dat bij den wanoogst in eenige residentien op Java krachtige hulp van Gouvernementswege is betoond.

5. Aangenaam is ons de getuigenis, dat Zee- en Landmacht zich met toewijding van hare roeping kweten en het korps van burgerlijke ambtenaren Uwer Majesteit alleszins reden tot tevredenheid gaf.

6. De indiening der door Uwe Majesteit aangekondigde voorstellen ten nutte van moederland en koloniën zien wij met groote belangstelling te gemoet.

7. Het beroep van Uwe Majesteit op onze toewijding aan de zaak van het Vaderland zal niet te vergeefs zijn. Met Haar vereenigen wij ons in de bede, dat onze arbeid met Gods zegen moge worden bekroond.

WEDER-ANTWOORD der Koningin op het Adres van de Eerste Kamer der Staten-Generaal, ter beantwoording van de Troonrede, op den 19den September 1902.

MIJNE HEEREN,

Het is Mij aangenaam van U de verzekering te ontvangen, dat mijn beroep op Uwe toewijding aan de zaak van het Vaderland niet te vergeefs is gedaan.

Dat Gods zegen op Uwen arbeid ruste is Mijn oprechte wensch.

Handelingen der Staten-Generaal. — 1902—1903. — I.

Ik verzoek U, Mijne Heeren, aan de Eerste Kamer Mijnen dank te willen overbrengen voor Haar Adres van Antwoord.

LEIDRAAD, voor het onderzoek in de afdeelingen van het ontwerp van wet tot vaststelling van een Wetboek van Militair Strafrecht en van dat op de Krijgstucht. (42 der Zitting 1901—1902.)

Ter voldoening aan de taak haar door Uwe Vergadering opgedragen, heeft Uwe Commissie gemeend, met een overzicht van den inhoud der beide bovengenoemde wetsontwerpen, Uwe aandacht meer in het bijzonder te moeten vestigen op zoodanige punten die daarvoor boven andere in aanmerking schenen te komen. Heeft zij dit in vele gevallen vragenderwijze gedaan, zij wil dit niet anders beschouwd hebben dan als een haar voor het doel geschikt voorkomenden vorm: geenszins heeft zij daarmede eene bepaalde meening over het betrekkelijk onderwerp willen uitspreken, al mocht men soms geneigd zijn die daaruit af te leiden. Ook spreekt het wel vanzelf, dat zij het onderzoek in de Afdeelingen allerminst tot de meer bijzonder aangegeven punten heeft willen beperken.

Algemeene beschouwingen betreffende beide wetsontwerpen.

Eene herziening van de militaire strafwetboeken en reglementen op de krijgstucht, die, behoudens de daarin in 1870, 1879 en 1886 gebrachte wijzigingen, in de jaren 1814 en 1815 werden ingevoerd en welke zakelijke inhoud aan wetten van de achttiende eeuw werd ontleend, moet wel eene verbetering van het bestaande bevatten; de zorg aan de samenstelling der voorliggende ontwerpen gedurende eene lange reeks van jaren bij herhaling besteed, doet dit eveneens verwachten.

Toch kan men vragen, of de verbetering niet had kunnen en dan ook had moeten leiden tot eene hervorming, waarbij het militaire strafrecht in het gewone burgerlijke werd opgelost en het militaire strafwetboek, als zoodanig en als bijzonder wetboek, uit het samenstel der Nederlandsche wetgeving ware verdwenen.

Afgezien toch van de regeling van de krijgstucht, welke instelling uit haren aard aan den militairen stand uitsluitend eigen is, kan de vraag gesteld worden, of niet de militairen op strafrechtelijk gebied als gewone burgers waren te behandelen en of niet, gelijk de door militairen begane misdrijven tegen het gemeene recht en de gemengde militaire misdrijven aan de algemeene wet onderworpen zijn, ook de zuiver militaire misdrijven, zoo niet in de wet op de tucht, dan toch in een afzonderlijken titel van het Algemeen Strafwetboek konden worden opgenomen.

Kan een afzonderlijk strafwetboek eenigen grond of aanleiding geven om de gelijkheid van alle burgers voor de wet verkort te achten?

In hoeverre is de invoering van het Wetboek van Strafrecht en van dat op de Krijgstucht afhankelijk van eene herziening van de strafrechtspleging?

Bestaat er overwegend bezwaar tegen het bij de Tuchtwet aangenomen beginsel, dat zekere feiten bij de strafwet strafbaar gesteld, krijgstuuchtelijk kunnen worden bestraft, wanneer het begane feit, naar het oordeel van den tot bestraffing bevoegden meerdere, een zoo licht karakter draagt, dat de zaak buiten strafrechterlijke behandeling kan worden afgedaan? Of is er een middel aan te wijzen om het bezwaar dat daarin ligt op te heffen?

Het Wetboek van Militair Strafrecht.

De eerste drie artikelen bepalen de verhouding van dit Wetboek tot het gemeene strafrecht in het algemeen, daarin bestaande, dat het van dit laatste afwijkende bepalingen bevat, terwijl overigens op militair strafrechtelijk gebied ook het gemeene strafrecht geldt. In het bijzonder regelt art. 3 de toepasselijkheid van de gemeenrechtelijke bepalingen betrekkelijk Nederlandsche schepen, ten aanzien van vaartuigen der krijgsmacht. Overigens

heeft het eerste Boek tot inhoud bijzondere bepalingen verband houdende met die van het eerste Boek, en het tweede Boek bijzondere bepalingen verband houdende met die van het tweede Boek van het Algemeen Wetboek. Van het derde Boek van het Wetboek van Strafrecht, dat eveneens toepasselijk is, waren geen afwijkende bepalingen te maken, noch bijzondere, daarmede verband houdende bepalingen op militair gebied vast te stellen. Aangezien de eerste drie artikelen alzoo op het eerste en op het tweede Boek toepasselijk zijn, zou men kunnen vragen of zij, uit een technisch-legislatief oogpunt, niet als inleidende bepalingen tot het geheele Wetboek, vóóraan hadden behooren geplaatst te worden, op de wijze als dit in art. 1 Wetboek van Koophandel geschiedde ter aanduiding van de verhouding van dit Wetboek tot het Algemeen Burgerlijk Wetboek.

In verschillende artikelen wordt enkel het feit, waartegen straf wordt bedreigd, omschreven. Artt. 63, 65, 68—80, 113—133.

In andere artikelen wordt, behalve de elementen van het misdrijf en de bedreigde straffen, ook eene qualificatie der strafbare feiten opgenomen. Artt. 61, 62, 82, 98, 101, 103, 108.

Ware het niet wenschelijk geweest althans in het militaire strafwetboek deze verschillende wijze van behandeling te vermijden?

Zijn niet in vele gevallen de straffen te zwaar te achten? Men zie bijv. artt. 99, 125, 131.

Titel I, bevattende bijzondere bepalingen omtrent de heerschnappij ook van deze strafwet buiten het Rijk in Europa of daar bedreven feiten, geeft geene aanleiding tot bijzondere opmerkingen.

Anders is dit met de bepalingen omtrent de straffen in:

Titel II. *Straffen*. Het eerste artikel noemt in de eerste plaats, *a*, de hoofdstraffen op, *bij dit Wetboek gesteld*.

Daaronder komt in de tweede plaats voor: *2°. gevangenisstraf*. Deze is echter niet alleen in dit Wetboek, maar ook in het Algemeen Wetboek vermeld en er worden verder alleen omtrent de toepassing van deze straf bijzondere bepalingen gemaakt (artt. 10, 11 en 13). Dit geldt ook van de *hechtenis* en *geldboete* (artt. 13 en 14), ofschoon deze in art. 6 niet worden vermeld. Is dit uit technisch-legislatief oogpunt consequent?

De bijzondere militaire straffen zijn dan de *doodstraf* en de *militaire detentie*.

De doodstraf. Het behoud van de doodstraf is in overeenstemming met het bestaande recht, in zoover als de doodstraf, niettegenstaande hare afschaffing op het gebied van het gemeene recht in 1870, toch behouden bleef op het gebied van het militair strafrecht. Zij werd toen toch alleen afgeschaft ten aanzien van misdrijven in tijd van vrede en niet voor den vijand gepleegd en uitdrukkelijk gehandhaafd in alle gevallen van oproer, opstand, enz., zooals dit nader in art. 2 der wet van 1870 is bepaald.

Niet gering is in dit stelsel het aantal gevallen waarin de doodstraf, ook in dit Wetboek, behouden bleef.

Art. 31 bepaalt de doodstraf voor alle misdrijven waarop bij het gemeene recht levenslange gevangenisstraf is gesteld. Voorts in artt. 61, 62, 63, 68, 69, 71 2de lid, 77, 84, 85, 98, 104, 113 3de en 4de lid, 130 3de en 4de lid, 132, 136 laatste lid, 137 2de lid, van dit ontwerp.

Terwijl de wetgever tot de afschaffing besloot, omdat hij van oordeel was dat de doodstraf op het gebied van het gemeene recht en ook in tijd van vrede en rust op het gebied van het militair recht kan worden gemist, omdat de veiligheid van den Staat hare toepassing niet eischt, heeft hij haar nu ook alleen om hare onmisbaarheid voor de veiligheid van den Staat gehandhaafd en haar niet absoluut bedreigd, maar aan den rechter de bevoegdheid toegekend om hetzij de doodstraf, hetzij levenslange of tijdelijke gevangenisstraf toe te passen en hem uitdrukkelijk voorgeschreven om van de bevoegdheid tot toepassing van de doodstraf alleen dan gebruik te maken, „wanneer de veiligheid van den Staat die toepassing eischt”. Artt. 9, 31.

De wetgever heeft, opdat zooveel mogelijk in ieder bepaald geval de door de rechtvaardigheid geëischte straf zou kunnen worden toegepast, aan den rechter de bevoegdheid toegekend om, waar in het algemeen ook levenslange gevangenisstraf verdiend zou kunnen zijn, deze of de tijdelijke toe te passen en voor de tijdelijke een maximum en een in 't algemeen in alle gevallen toepasselijk minimum aangewezen. Dat de rechter bij

zijn oordeel over de toepassing ook op de eischen van de veiligheid van den Staat zou mogen letten, wordt hem nergens verboden en dat deze op zijn oordeel ten opzichte van de toe te passen mate van straf van invloed kan zijn, ligt voor de hand.

Kan nu de rechtvaardigheid bij de bepaling van de straf gezegd worden door den wetgever uit het oog verloren te zijn, wanneer hij, de doodstraf in het algemeen niet gerechtvaardigd achtende, de toepassing daarvan door den rechter toelaat in het geval dat de veiligheid van den Staat die toepassing eischt?

Ligt het oordeel over dien eisch van „de veiligheid van den Staat” buiten de aan den rechter als zoodanig opgedragen taak?

Houdt de rechter op, door zijn oordeel over de toepassing van de doodstraf afhankelijk te stellen van het oordeel over hetgeen de veiligheid van den Staat eischt, met naar den vasten, bij de wet gestelden regel te oordeelen en wordt het daarmede afhankelijk van de steeds wisselende inzichten van Regeeringsbeleid, buiten welke invloed de rechter heeft te staan?

Is het juist, nu de wetgever de doodstraf niet anders dan in geval van noodzakelijkheid wil toegepast hebben, doch daarmede het subjectief oordeel eens rechters over die noodzakelijkheid in het algemeen buiten invloed wil houden, het criterium van die noodzakelijkheid te stellen in den eisch van de veiligheid van den Staat? Of ware het verkieslijk, daarbij van „het belang van den Staat” of wel van „het belang van den Staat, de vloot of het leger of eenig deel daarvan” te spreken?

Gaat het aan om voor de toepassing van de doodstraf in alle gevallen waar die bedreigd wordt den eisch te stellen, dat de veiligheid van den Staat die toepassing eischt, nu in titel I van het tweede Boek van dit Ontwerp, evenals in titel I van het tweede Boek van het Wetboek van Strafrecht, eene bijzondere categorie van misdrijven tegen de veiligheid van den Staat is opgenomen?

Vordert de in de betrekkelijke artikelen 9 en 31 kennelijk uitgedrukte bedoeling des wetgevers om de toepassing van de doodstraf niet buiten noodzakelijkheid te doen plaats hebben dat van „gebiedend eischen” in de plaats van *eischen* worde gesproken?

Militaire detentie. Wanneer van het beginsel wordt uitgegaan om het militaire strafrecht zich zoo na mogelijk te doen aansluiten aan het gemeene strafrecht, kan dan deze bijzondere militaire straf noodzakelijk of zelfs wenschelijk geacht worden?

Volgens art. 11 mag deze straf door den rechter in de plaats van de bij de wet bedreigde gevangenisstraf uitgesproken worden. Wordt daarmede niet een te groote bevoegdheid aan den rechter toegekend, daar hij dan niet alleen de mate, maar zelfs de soort van straf bepaalt? Of is deze bevoegdheid niet anders dan eene wijziging in de uitvoering der gevangenisstraf?

Is de afwijking van het gemeene strafrecht met deze bijzondere straf noodzakelijk of zelfs wenschelijk, nu zij zelfs de oprichting van afzonderlijke huizen van detentie voor militairen ten gevolge heeft (art. 12), al staan deze dan niet onder militair bestuur?

Art. 6 vermeldt in de tweede plaats: *b. de bijkomende straffen*.

Omtrent de uitvoering van de bijzonder op militairen toepasselijke bijkomende straffen van art. 6 n°s. 1, 2 en 3 bevatten de artt. 15—26 nadere bepalingen.

De bijkomende straf van ontslag uit den militairen dienst met ontzetting van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen kan ook bij veroordeeling tot de doodstraf worden uitgesproken. Zie toelichtingen in de daarover gevoerde beraadslagingen, bladz. 1257, in 't bijzonder in de rede van den Regeeringscommissaris aldaar.

Verlaging, art. 6 n°. 2 en art. 17. Kan uit een begaan feit, waarvoor eene veroordeeling tot eene der hoofdstraffen wordt uitgesproken, wel blijken dat de veroordeelde *ongeschikt* is om in den door hem bekleeden rang te blijven dienen? Kan daaruit niet alleen van *onwaardigheid* blijken? Moet dan niet verlaging wegens *ongeschiktheid* alleen bij administratieven maatregel kunnen plaats hebben? Zie het verworpen amendement voorgesteld door de Commissie van Voorbereiding, bladz. 1259—1262.

Bestaat er eene afdoende reden, dat in art. 15 alleen van ontslag op grond van *ongeschiktheid* wordt gesproken?

Leidraad voor het onderzoek in de afdelingen tot vaststelling van een Wetboek voor Militair Strafrecht en op de Krijgssucht.

Plaatsing in eene strafklasse, art. 6, b. n°. 3. De wet wijst niet nader aan, waarin deze straf zal bestaan. Inrichting en indeeling, inwendige dienst en tucht worden bij maatregel van bestuur geregeld, art. 24. Wordt bedoeld strenge tucht tot verbetering, altijd in verband met den aard van het feit waarvoor de veroordeeling werd uitgesproken. De tucht zal strenger zijn in verhouding tot de onder de krijgstuchtelijke hoofdstraffen vermelde *plaatsing in eene tuchtklasse*. De strafklasse zal voor land- en zeemacht afzonderlijke inrichtingen vorderen. De thans bestaande inrichting der strafklasse te Vlissingen kan niet tot maatstaf dienen; daarvan is, zelfs vóórdat aan dit tot wet verheven ontwerp uitvoering kan worden gegeven, herziening, zoo niet hervorming, noodig.

Is de lang schijnende termijn van drie maanden ten minste en van 2 jaren ten hoogste (art. 19) door het doel gerechtvaardigd?

Voorwaardelijk ontslag uit de strafklasse wordt geregeld in artt. 21 en 22.

Ontzetting van bepaalde rechten, art. 6, b. n°. 4. Deze bepaling houdt verband met art. 9, b. n°. 1 van het Strafwetboek. De opzettelijke vermelding van deze straf, ofschoon zij ook naar genoemd art. 9 in verband met artt. 29 en 84 van het Strafwetboek op militair gebied vanzelf toepasselijk is (zie ook art. 2 ontwerp), vindt haar grond in de bepalingen van artt. 27 en 28 van het ontwerp.

Titels III—VIII van het eerste Boek geven tot bijzondere opmerkingen geene aanleiding. Zij bevatten uit den aard der zaak volgende bijzondere, het algemeen Strafwetboek voor het militaire strafrecht aanvullende, bepalingen. Te vergelijken titels III—VIII van het eerste Boek van het Strafwetboek.

Titel IX. *Betekenis van sommige in het Wetboek voorkomende uitdrukkingen. Uitbreiding der toepasselijkheid van sommige bepalingen.* Behalve de beteekenis van sommige in dit ontwerp voorkomende uitdrukkingen, welke hier in het bijzonder wordt vastgesteld, wordt de beteekenis van de zoodanige, die ook in het Strafwetboek voorkomen, door de bepaling van den IXden titel van het Strafwetboek aangewezen. Zie art. 1 van dit ontwerp de woorden: „daaronder begrepen de IXde titel”.

Art. 45 omschrijft de beteekenis van *militairen* in dit Wetboek (ontwerp). Vrage of in n°. 2 de bepaling betreffende de verloffangers niet te beperkt is en of zij niet wegens alle in dit ontwerp omschreven misdrijven als militair strafbaar zouden moeten zijn.

Art. 48. Wordt deze bepaling gerechtvaardigd door de noodzakelijke handhaving van het prestige van den superieur tegenover zijne minderen of wordt niet terecht met een militair gelijkgesteld hij die, naar aanleiding van eene nog pas opgehouden militaire verhouding, handelt in strijd met art. 48?

Art. 55. Dit artikel wil de verzwaring van straf, welke een begaan misdrijf voor den militair in tijd van oorlog ten gevolge heeft, ook toepassen, wanneer de militair behoort tot een gedeelte der krijgsmacht, dat ter voldoening aan eene vordering van het bevoegd gezag in geval van oproerige beweging tot bestrijding daarvan is aangewezen. En terwijl tijd van oorlog een vijand onderstelt, worden ten aanzien van dese militairen de personen, tegenover wie het geweld der wapenen kan worden aangewend, met den vijand gelijkgesteld.

„Oproerige beweging” is beperkter geacht dan oproer of stoornis der openbare orde, welke uitdrukkingen aanvankelijk in art. 53, thans 55, waren gebezigd, doch ruimer dan „burgeroorlog” welke volgens art. 87 Strafwetboek onder „oorlog” begrepen wordt. Men zie echter art. 184 der Gemeentewet.

Is verzwaring van straf in dit geval gerechtvaardigd met het oog op de bescherming der vredige burgers?

Art. 60. Wat is de beteekenis van „in dienst”? Het is een feitelijk begrip waarvan eene omschrijving a priori niet is te geven. De rechter zal dit naar de bijzondere omstandigheden

van ieder geval hebben te bepalen. In de toepassing schijnen geene moeilijkheden te vreezen. Eene omschrijving a priori ware licht te ruim of te eng. (Zie art. 56 Tuchtwet.)

TWEEDE BOEK.

Misdrijven.

Titel I houdt verband met de misdrijven in het Strafwetboek, Boek II, titel I, omschreven en bevat bijzondere bepalingen met opzicht tot militairen die ze mochten bedrijven.

Titels II—V omvatten bijzondere misdrijven waaraan alleen militairen zich schuldig kunnen maken.

Titel VI houdt verband met de titels XXII en XXIV van het Strafwetboek, titel VII met titel XXVII.

TITEL I.

Misdrijven tegen de veiligheid van den Staat.

Art. 67. Ligt er eene onzedelijkheid in deze bepaling, als eene belooning stellende op verraad, ook nu niet vereischt wordt, dat de aangever de samenspanners noeme?

Bestaat er reden om den aanlegger van straffeloosheid uit te sluiten?

TITEL IV.

Misdrijven tegen de ondergeschiktheid.

Art. 92 „Belediging door gebaar of daad”, art. 94 belediging door *feitelijkheden*. Zie *Handelingen*, bladz. 1341 2de kol. a. h. e., rede van den Regeeringscommissaris.

Art. 93 houdt verband met art. 271 Strafwetboek, met dit onderscheid, dat het daar vermelde oogmerk enz. niet afzonderlijk behoeft te blijken, maar geacht wordt opgesloten te liggen in de wetenschap van den beledigenden inhoud en in het ter verspreiding onder zich hebben. Het feit van het onder zich hebben blijft op zich zelf krijgstuchtelijk strafbaar.

Art. 98. Is bij de bepaling van dit artikel wel voldoende rekening gehouden met art. 184 der Gemeentewet en art. 357 Strafwetboek?

Eigendunkelijk. Geeft dit terug: alleen op grond van eigen vermeend beter inzicht?

TITEL V.

Schending van verschillende dienstplichten.

Art. 125. Moet het vloeken alleen krijgstuchtelijk bestraft worden of moet het als godslasterlijk in de strafwet worden strafbaar gesteld?

Is het voldoende dat het vloeken tegen iemand, in de beteekenis van met vloeken iemand bejegenen, als *iemand uitvloeken* strafbaar worde gesteld, of is ook het strafbaar stellen daarvan als misdrijf af te keuren?

Ontwerp van Wet op de Krijgssucht.

Algemeene beschouwingen.

Is het als een gebrek in het ontwerp van wet op de Krijgssucht te beschouwen, dat daaraan inleidende bepalingen als in het bestaande reglement voorkomen, ontbreken?

Zijn er gegronde bezwaren tegen de vereeniging van de tucht-bepalingen in ééne wet voor het leger en de marine?

Worden niet andere bepalingen gevorderd voor de marine, die voor het grootste gedeelte uit vrijwilligers, dan voor de landmacht, die daarentegen voor het grootste gedeelte uit militieplichtigen bestaat?

Wordt de tucht beter uitsluitend aan den superieur overgelaten of moet het wenschelijk geacht worden, vooral om de gevolgen welke ook aan de tuchtstraffen voor den militair in de toekomst verbonden zijn, raden van tucht daarmee te belasten? Zou de instelling van raden van tucht niet meer bevorderlijk zijn aan de gelijkheid in de straffen dan het stelsel van het ontwerp, volgens hetwelk deze, binnen de grenzen van art. 41, door de compagnies-commandanten worden opgelegd?

Van de zeven §§, waarin de inhoud van dit ontwerp is verdeeld, wijst de eerste den *omvang van de werking der wet* aan, door hare bepalingen toepasselijk te verklaren op den militair, die zich binnen of buiten het Rijk in Europa aan eenig krijgstuchtelijk vergrijp schuldig maakt, Art. 1. Deze bepaling ligt in den aard der zaak en geeft tot opmerkingen geene aanleiding.

§ II. Krijgstuchtelijke vergrijpen.

Art. 2. Op den voorgrond staat onder 1°. wat men *eigenlijke* krijgstuchtelijke vergrijpen kan noemen, omdat zij strafbaar zijn, ofschoon zij niet in eenige strafwet zijn omschreven. Zij moeten dus, voor zoover zij strijdig zijn met eenig dienstbevel of dienstvoorschrift, buiten de in artt. 98, 99 en 119 Militair Wetboek van Strafrecht strafbaar gestelde feiten liggen; en voor zoover zij onbestaanbaar zijn met de tucht of orde buiten de feiten die, als strijdig met die tucht of orde, bij dat Wetboek strafbaar zijn gesteld.

Nadere aanwijzing van sommige van de hier bedoelde vergrijpen, als voorkomt in hoofdstuk II van het thans vigeerend reglement voor het krijgsvolk te water en in hoofdstuk II van dat voor de landmacht, zal worden opgenomen in een bijzonder reglement. Zie art. 73.

Tot de krijgstuchtelijke vergrijpen worden voorts ook meerdere vergrijpen gebracht, die wel in eene strafwet zijn omschreven, hetzij dan in het Militair Wetboek van Strafrecht, art. 2 n°. 2 van dit ontwerp, hetzij in het gemeene Strafboek art. 2 n°. 3, en 5 of ook in de bepaling van eene der buiten het Strafboek omschreven overtredingen, art. 2 n°. 6. Maar dit zijn dan krijgstuchtelijke vergrijpen alleen in *oneigenlijken* zin. Want zij kunnen krijgstuchtelijk worden bestraft en buiten strafrechterlijke behandeling worden afgedaan, indien de strafoplegger, op daartoe in de wet aangegeven gronden, de krijgstuchtelijke bestraffing voldoende acht. Zie art. 2, n°. 2 derde lid, n°. 3, 4, 5 en 6.

Daarbij dient in het oog gehouden dat, volgens art. 57, hetwelk met de bepalingen van art. 2 n°. 2-6 onmiddellijk verband houdt, het recht van strafvordering niet vervalt door de toepassing van de krijgstuchtelijke straf. De strafrechter kan den krijgstuchtelijk gestrafte wegens hetzelfde feit, dat toch ook volgens de Strafwet strafbaar is, veroordeelen. Hij houdt dan evenwel, bij de bepaling van de straf, rekening met de toegepaste krijgstuchtelijke bestraffing.

Ligt hierin eene schending van den in art. 68 Strafboek opgenomen regel, dat niemand andermaal kan worden vervolgd wegens een feit, waarover te zijnen aanzien bij gewijsde van den rechter onherroepelijk is beslist? En, zoo neen, is die herhaalde bestraffing te rechtvaardigen? Bevredigt of beleedigt zij het rechtsgevoel? Kan althans de bepaling van het tweede lid van art. 57 niet tot bevrediging leiden?

§ III. Krijgstuchtelijke straffen.

Afd. I. In het algemeen.

Artt. 3, 4 en 5 vermelden de krijgstuchtelijke straffen:

1°. voor officieren; 2°. voor onderofficieren; 3°. voor mindere militairen. Bij de 2de en 3de categorie wordt onderscheid gemaakt tusschen hoofdstaffen en bijkomende straffen.

Voor de drie categorieën wordt in de eerste plaats genoemd: *berisping*.

Twijfel omtrent de deugdelijkheid van deze straf, welke voor de officieren van de landmacht tot dusver niet bestaat.

Is de *strafdienst*, welke in art. 4 A n°. 2 voor de onderofficieren van de zeemacht, die een minderen rang dan dien van sergeant bekleeden, wordt aangenomen en alzoo in 't algemeen voor militairen van dien rang min passend schijnt, noodzakelijk?

Onder de bijkomende straffen voor onderofficieren in het algemeen noemt art. 4 B onder 1°. *inhouding van soldij* op. Bezwaren tegen de doelmatigheid van deze straf, evenals van die van *vermindering van kost* (beteekenis daarvan in art. 26) voor onderofficieren die een minderen rang dan dien van sergeant hebben.

Is de *strafdienst* althans voor mindere militairen aan te bevelen gelijk die wordt gesteld in art. 5 A 2°?

Kan *inhouding van soldij* en *vermindering van kost*, ten aanzien van mindere militairen eene deugdelijke straf heeten, gelijk zij in art. 5 B onder 1°. en 2°. als bijkomende straffen worden opgenomen? Men houde daarbij in het oog, dat laatstgemelde straf naar art. 26 alleen bij oplegging van *streng arrest* kan worden toegepast.

Twijfel omtrent de doelmatigheid van het verbod om *buiten dienst wapenen te dragen* als bijkomende straf voor mindere militairen in art. 5 B n°. 3 voorgeschreven.

De artt. 6-29 wijzen aan waarin de straffen bestaan. Bij art. 10 wordt bepaald, dat bij *streng arrest* het sluiten in de boeien aan boord van oorlogsvaartuigen op den minderen militair kan worden toegepast en de wijze, waarop dit geschiedt, aangewezen. Kan dat sluiten in de boeien niet worden gemist?

Bevat de 1ste afdeling van § III bepalingen over de krijgstuchtelijke straffen in het algemeen, in de tweede afdeling komen bijzondere bepalingen voor ten aanzien van die straffen bij een *leger te velde*.

Wij meenen daarbij te moeten herinneren, dat van een leger te velde geen nadere bepaling in de wet wordt gegeven. Daaronder behoort, naar de toelichting daarvan door den Regeeringscommissaris op bladz. 1454 gegeven, te worden verstaan, en zulks naar zijn oordeel in overeenstemming met de werkelijke en natuurlijke beteekenis van die uitdrukking: „elk mobiel leger of geheel van troepen, dat georganiseerd en bestemd is tot operatiën in het open veld hetzij ter bestrijding eener vijandelijke macht, hetzij tot handhaving van de onzijdigheid van den Staat”.

Die toestand van het leger te velde verklaart de wijziging, welke de straflijsten van de artt. 3, 4 en 5 moesten ondergaan, daar meer dan eene der daarbij vastgestelde straffen in dien toestand voor toepassing niet vatbaar of niet geschikt zijn. Bijzondere straffen zijn daarbij alleen de voor mindere militairen in art. 32 B aangewezen *bijkomende straffen*, met name 1°. het verrichten van *pionniers arbeid* en 2°. het *doen van corveeën*. Van de eene en andere straf komt in art. 35 eene nadere omschrijving voor. Twijfel over de al of niet doelmatigheid van die straffen.

§ IV. Oplegging en tenuitvoerlegging van krijgstuchtelijke straffen.

Wat de *oplegging der straffen* aangaat, betreffen de bepalingen van deze paragraaf:

1°. richtsnoer voor het oordeel des strafopleggers, art. 37;

2°. uitsluiting van de oplegging van meer dan ééne hoofdstaf, ook bij meer dan één vergrupp, en beperking in de toepassing der bijkomende straffen, art. 38;

3°. aanwijzing van de tot strafoplegging beroegde personen, artt. 39-43;

4°. regeling van *voorloopig arrest*: gevallen waarin en personen door wie het kan worden opgelegd en waarin het bestaat, art. 44;

5°. instructie van de zaak met verwijzing in art. 48 ook naar nog te stellen regelen, wat niet alleen op het voorloopig arrest, maar ook op de strafoplegging toepasselijk is. Zie art. 73.

Wat de *tenuitvoerlegging der straffen* aangaat, daarmede houdt verband de opheffing van een voorloopig arrest, waartoe art. 49 betrekking heeft.

Voorts betreffen de tenuitvoerlegging zelve:

1°. bevoegdheid tot wijziging, schorsing van de uitvoering en tenuitdoening van de oplegging van straf wegens onjuist gebleken gebruik van de bevoegdheid tot oplegging van straf.

3. Uitvoering van art. 75 der Ongevallenwet 1901.

Schorsing van eene voortdurende straf schendt de voortdurendheid, die tot haar wezen behoort. Vandaar dat deze alleen toegelaten wordt *bij hooge uitzondering in een bijzonder geval*. Voorts wordt zij nog toegelaten voor zoover daartoe termen zijn; art. 62 lid 3 en in art. 52. Het in dit laatste artikel voorziene geval van het ondergaan van eene zwaardere straf schendt inderdaad het wezen der voortdurendheid niet.

2°. de wijze van tenuitvoerlegging. Art. 53, in zoover als daar wordt bepaald vrijstelling van straf bij bijzondere gelegenheden; en de artt. 54—56.

Ten slotte regelt deze §, in art. 57, den invloed van de toepassing van eene krijgstuchtelijke straf op het recht van strafvordering, en in art. 58 de verwijzing van eene zaak, die ook als krijgstuchtelijk vergrijp kan worden behandeld, door den militairen rechter naar den bevoegden commandeerenden officier.

Ten aanzien van art. 57 gelden de opmerkingen voorkomende hierboven op art. 2 aan het einde.

§ V. Samenloop van strafbaar feit en krijgstuchtelijk vergrijp.

Art. 59 bevat eene toepassing van het beginsel, gehuldigd in art. 55 van het gemeene Strafwetboek. Art. 60 eene bepaling naar analogie van artt. 57 en 58 van dat Wetboek in dien zin, dat krijgstuchtelijke vergrijpen alleen bij de mate van de toe te passen straf in aanmerking komen, maar niet tot overschrijding van het maximum der op het misdrijf gestelde straf mogen leiden. In de *voeging* ligt een analogie van artt. 87—89 Wetboek van Strafvordering.

§ VI. Beklag over opgelegde krijgstuchtelijke straf.

Behooren deze bepalingen als van formeelrechtelijken aard niet in eene regeling van het formeel recht te huis? Zou dit echter niet evengoed van de bepalingen van § IV gezegd kunnen worden en houden zij met deze laatste niet onmiddellijk verband?

Hebben in ieder geval deze bepalingen voor eene behoorlijke behandeling en onderzoek van het beklag geen nadere uitwerking noodig of kunnen zij zich aansluiten aan de behandeling, zooals die thans zich vooral door de praktijk heeft gevormd?

Zoo ja, is dit dan niet te verkiezen boven het uitstellen van eene nadere regeling tot de geheele herziening der rechtspleging, die niet aanstaande kan geacht worden, vooral indien mag worden aangenomen, dat de hier geregelde grondslagen eene verbetering van het bestaande inhouden, zooals die verbeteringen o. a. worden aangewezen in de rede van den Regeeringscommissaris op bladz. 1471 en, met opzicht tot de artt. 62, 63, 64, zooals die ten slotte zijn geworden, in de rede van den Minister van Oorlog, bladz. 1521?

Bij de beoordeeling van de regeling van dit onderwerp schijnt in het oog te houden: dat de regeling van orde en tucht uit den aard der zaak uitgaat van ondergeschiktheid en gehoorzaamheid van minderen aan meerderen in rang, welke laatsten de verantwoordelijkheid dragen, en dat daarvan het onafwijsbaar gevolg is voor den mindere: eerst gehoorzamen en dan klagen. (Zie o. a. art. 71 2de lid.) Dat gevolg is bij oplegging van straf niet in alle strengheid vol te houden zonder het beklag voor een goed deel illusoir te maken. (Daartegen artt. 63, 64 en voorts in art. 66 3de lid.) Aan den anderen kant behoort het recht van beklag den mindere niet de gelegenheid te geven om de opgelegde straf illusoir te maken. (Daartegen art. 62 4de lid.)

Waarborgen voor een vrij, doch wèl overlegd gebruik maken van het recht van beklag; art. 62 1ste en 2de lid, art. 67.

Waarborgen voor onpartijdig en grondig onderzoek; artt. 62, 3de lid, 65, 67, 68.

De verplichting om als getuige te verschijnen en de schadeloosstelling der getuigen bleef ongeregeld.

Waarborg tegen nadeelige gevolgen voor den strafoplegger in geval van art. 66 1ste en 2de lid en ook bij voor hem ongunstige uitspraak van het Hoog Militair Gerechtshof. Art. 71.

§ VII. Slotbepalingen.

Van de tot deze § behoorende artt. 69—74 geeft art. 70 aanleiding tot de vraag of de daarin vervatte vermaning, juist

omdat het slechts eene vermaning is, wel in de wet behoort. Het voorschrift kan in zooverre eenig nut hebben, dat althans zooveel mogelijk ook op dit gebied de meerdere voor de handelingen der onder zijne bevelen geplaatsten verantwoordelijk wordt gesteld en de wetgever zijn wil uitspreekt, dat het machtwoord des meerderen niet op willekeur mag berusten. Daar evenwel de wet in art. 37 aan iederen strafoplegger in het bijzonder deze verplichting oplegt, schijnt de voor dezen daaruit voortvloeiende zelfstandigheid daardoor gewaarborgd, dat verschil van gevoelens tusschen den strafoplegger en zijn meerdere in art. 50 eene oplossing kan vinden.

18 September 1902.

VAN ALPHEN.

VAN ZINNICQ BERGMANN.

KIST.

't HOOFT.

VAN BONEVAL FAURE.

ONTWERP VAN WET tot uitvoering van artikel 75 der Ongevallenwet 1901, gelijk het luidt na de daarin bij de tweede lezing in de Tweede Kamer der Staten-Generaal aangebrachte wijzigingen.

WIJ WILHELMINA, BIJ DE GRATIE GODS, KONINGIN DER NEDERLANDEN, PRINSES VAN ORANJE-NASSAU, ENZ., ENZ., ENZ.,

Allen, die deze zullen zien of hooren lezen, saluut! doen te weten:

Alzoo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenscheijk is uitvoering te geven aan de bepaling van het derde lid van artikel 75 der Ongevallenwet 1901;

Zoo is het, dat Wij, den Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

TITEL I.

Van de rechtsmacht in twistgedingen bij de toepassing der Ongevallenwet 1901 ontstaande.

HOOFDSTUK I.

Inleidende bepalingen.

Artikel 1.

Over de beslissingen van het bestuur der Rijksverzekeringsbank, waartegen, ingevolge de bepalingen der Ongevallenwet 1901, beroep openstaat, wordt bij uitsluiting geoordeeld: in eersten aanleg door raden van beroep, in het hoogste ressort door een centralen raad van beroep.

Artikel 2.

In elke provincie of in elk gedeelte eener provincie, bij algemeen maatregel van bestuur aangewezen, is een raad van beroep, wiens standplaats mede bij algemeen maatregel van bestuur wordt bepaald.

Artikel 3.

De centrale raad van beroep is gevestigd te Utrecht.

HOOFDSTUK II.

Van de raden van beroep.

Artikel 4.

De raden van beroep zijn samengesteld uit een voorzitter, een of meer plaatsvervangende voorzitters, leden-werkgevers en leden-werklieden, plaatsvervangende leden-werkgevers en plaats-